

ARUANNE.

PALJASSAARE HOIUALA LINNUSTIK 2019. AASTA KEVADEL

**Koostaja: Tarvo Valker
MTÜ Naaskelnokk**

**Haapsalu
2019**

Sissejuhatus

2019. aastal kevadel viidi Tallinna Keskkonnaameti tellimusel Paljassaare hoiuala niidualal läbi rändepeatujate ja haudelinnustiku inventuur. Inventuuri eesmärgiks oli selgitada välja niiduala rändepeatujate ja seal pesitsevate lindude liigiline ning arvuline koosseis. Selleks viidi vaatlusalal läbi neljakordne rändepeatujate loendus ning kolmekordne haudelinnustiku loendus. Öise eluviisiga pesitsejate tuvastamiseks viidi täiendavalt läbi ka kaks ööloendust. Samuti arvestatakse käesoleva töö aruandes 2019. aastal tehtud Plutof andmebaasi kantud juhuvaatlusi.

Materjal ja meetodika

Välitöödega Paljassaare hoiualal alustati 8. aprillil, kui viidi läbi esimene rändepeatujate loendus. Rändepeatujate loendus teostati vaatlusalal neljal korral – 8. aprillil, 28. aprillil, 15. mail ning 26. mail. Lisaks loendati rändepeatujaid ka 30. aprilli ja 11. juunil toimunud haudelinnustiku loenduste raames. Kõik välitööd viidi läbi üksnes tuulevaiksetel (kuni 5 m/s) ja sademeteta hommikutel. Haudelinnustiku loendused teostati 0,5-1 tund pärast päikesetõusu ning välitööd lõpetati hiljemalt 4 tundi pärast päikesetõusu, mil lindude aktiivsus on kõige suurem. Sarnaselt haudelinnustiku loendustega viidi ka rändepeatujate loendused läbi varahommikuti, sest aktiivsel toitumisajal on lindude arvukus tõenäoliselt suurem. Optiliste abivahenditena kasutati loenduste läbiviimiseks binoklit Nikon Monarch 3 (8x suurendus) ning vaatlustoru Swarovski 65HD (20-60x suurendus). Öise aktiivsusega liikide (ruigad, huigad, ritsiklinnud) arvukuse hindamiseks kasutati kahekordset öist loendust, millega alustati pool tundi pärast päikeseloojangut. Rooruiga ja täpikhuiga pesitsusterritooriumite tuvastamiseks kasutati elektroonilise peibutusena rooruiga ja täpikhuiga häält. Peibutuspunktid asusid vaatlusalal 250 m vahega. Igas punktis peibutati kasutati 30-sekundilist rooruiga ja 15 sekundilist täpikhuiga peibutamist, misjärel kuulati vaatluspunktis veel täiendavalt 5 minutit. Hommikustel loendustel peibutusvahendeid ei kasutatud. Kõiki välitööd teostas Tarvo Valker.

Vaatluskoha võimalikult täpseks positsioneerimiseks kasutati lisaks paberkaardile ka nutitelephi rakendust Geotracker, mis võimaldab vaatluskoha tuvastada GPS täpsusastmega. Kõik vaatlusalal esinenud linnud – nii haudelinnud, toitekülalised kui rändepeatujad kanti ortofotole. Kogutud vaatlused sisestati polügonina Plutofi-sse ning GPS täpsusastmega vaatlused digitaliseeriti Mapinfo kaardikihina.

Lisaks Paljassaare hoiuala rannaniidul olevatele lindudele loendati enamikel külastuskordadel rändepeatujaid ja kaitsekorralduslikult olulisemaid pesitsejaid ka Paljassaare hoiualal paikneval

järvel ning poolsaart ümbritseval merealal. Kõik eeltoodud vaatlused on kantud Plutof-i andmebaasi.

Haudelinnustik

Paljassaare hoiuala rannaniidul pesitses 2019. aastal 29 liiki haudelinde 47 haudepaariga. Kõikidele haudelindudele anti pesitsuskoodid vastavalt linnuatlase metoodikale, mille põhjal jagati linnud kindlateks (KP), võimalikeks (VP) ja tõenäolisteks pesitsejateks (TP). I ja II kaitsekategooriasse kuuluvaid linnuliike alal ei pesitsenud, kuid III kaitsekategooria hulka arvatud linnuliike esines projektialal kolm - rooruik, väiketüll ja hänilane. Kui väiketüll pesitses niidu servaalal oleval kliburannal, siis rooruik ja hänilane on seotud rangemalt just rannaniiduga.

Haudelinnustikus domineerisid tugevalt puistute ja põõsastikega seotud värvulised, kes moodustasid haudepaaride üldarvust enam kui kolmandiku. Nende kõrval olid arvukamad pesitsejad veel uju- ja sukelpardid (üle 20% haudepaaride koguarvust). Niiduelupaikadega seotud kahlajad moodustasid vaatlusalal napilt 10% pesitsejate üldarvust. Ala roostumisele viitavaid haudelinnuliike esines vaatlusalal väga vähe – leiti üksnes 2 paari kõrkja-roolinde.

Ruiklastest õnnestus vaatlusalal kuulda vaid ühte rooruika. Nii rooruiga vähesust kui täpikhuiga puudumist soodustas kindlasti ka hiliskevadel ja varasuvel valitsenud sademetevaene ilm, mistõttu oli rannaniit neile pesitsemiseks ebasoodsalt kuiv. Veesilmade kiirem kuivamine mõjutas tõenäoliselt ka osade kahljate (nt. tikutaja) ning ujupartide pesitsusaegset arvukust.

Tabel 1. Paljassaare hoiuala rannaniidu haudelinnustiku liigiline ja arvuline koosseis 2019. aastal.

Eestikeelne liiginimetus	Ladinakeelne liiginimetus	Pesitsuskindlus	Loendatud haudepaaride arv
Kühmnokk-luik	<i>Cygnus olor</i>	KP	2
Rääkspart	<i>Anas strepera</i>	TP	1
Sinikael-part	<i>Anas platyrhynchos</i>	TP	1
Rägapart	<i>Anas querquedula</i>	VP	1
Luitsnokk-part	<i>Anas clypeata</i>	TP	1
Punapea-vart	<i>Aythya ferina</i>	TP	1
Tuttvart	<i>Aythya fuligula</i>	TP	4
Rooruik	<i>Rallus aquaticus</i>	TP	1
Lauk	<i>Fulica atra</i>	KP	2
Kiivitaja	<i>Vanellus vanellus</i>	TP	3

Väiketüll	<i>Charadrius dubius</i>	TP	1
Tikutaja	<i>Gallinago gallinago</i>	TP	1
Põldlõoke	<i>Alauda arvensis</i>	TP	2
Sookiur	<i>Anthus pratensis</i>	TP	1
Hänilane	<i>Motacilla flava</i>	TP	3
Kadakatäks	<i>Saxicola rubetra</i>	TP	1
Jõgi-ritsiklind	<i>Locustella fluviatilis</i>	VP	1
Käosulane	<i>Hippolais icterina</i>	VP	2
Kõrkja-roolind	<i>Acrocephalus schoenobaneus</i>	TP	2
Soo-roolind	<i>Acrocephalus palustris</i>	VP	1
Aed-roolind	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	VP	1
Aed-põõsalind	<i>Sylvia borin</i>	VP	1
Pruunselg-põõsalind	<i>Sylvia communis</i>	VP	2
Mets-lehelind	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	VP	1
Salu-lehelind	<i>Phylloscopus trochilus</i>	TP	4
Metsvint	<i>Fringilla coelebs</i>	TP	5
Karmiinleevike	<i>Carpodacus erythrinus</i>	TP	1

Kevadränne

2019. aasta kevad oli sooja veebruari viimase dekaadi ja märtsi tõttu võrdlemisi varane, mistõttu väga varaste rändlindude (põldlõoke, kiivitaja) rändeaegse maksimumarvukuse kohta teavet ei õnnestunud koguda. Küll kattis välitööde periood väga hästi erinevate ujupartide ja kahlajate, aga ka mitmete värvuliste (nt. kiurud, hänilane) peamist rändeperioodi.

Kevadrändel on Paljassaare niiduala nii oluline rändepeatuskoht kui ka toitumisala lähikonnas pesitsevatele lindudele, kellest suur osa pesitseb hoiuala piires. Kohalikest pesitsejatest käivad hooldataval niidul sagedamini toitumas pardid, aga ka roo-loorkull. Rändepeatujate hulgas on see tähelepanuväärne peatus- ja toitumisala sookiurule (kuni 75 is.), hänilasele (kuni 40 is.), tikutajale (kuni 12 is.) ja mudatildrile (20 is.). Sealjuures võib soodsate olude korral hänilaste arvukus olla suuremgi. Näiteks 15. mail 2018 loendas Meelis Uustal vaatluslal peatumas koguni 300 hänilast. Kõige tähelepanuväärsemaks rändepeatujaks oli kahtlemata II kaitsekategooriasse kuuluv sooräts, kes on Eestis nii läbirändajana kui pesitsejana vähearvukas. Soorätsu on vaatluslal kohatud ka varasematel aastatel ja Paljassaare geograafilist asendit arvestades on väga tõenäoline, et tegu on igakevadise läbirändajaga. Vähearvukatest rändepeatujatest vaatles ja pildistas Mariann Välja 26. märtsil Paljassaare niidualal ka ühte randkiuru.

Kahlajate (eeskätt tildrite) arvukus võiks märjemal aastal olla suuremgi, sest tildritele meeldib toituda

just üleujutatud ja rohkete lompidega rannaniitudel. 2019. aasta mai ja juuni olid seevastu väga põuased ning ka varakevadel ei olnud lumesulamisvett piisavalt, et niiduala oleks olnud tugevalt üleujutatud.

Kuna rändepeatujate maksimaalse arvukus esineb enamasti vaid mõned päevad, siis peab antud aruande koostaja tõenäoliseks, et paljude linnuliikide rändeaegne arvukus on tegelikult suurem. Seetõttu antakse rändepeatujate kohta täiendavad arvukushinnangud, mis on ära toodud tabelis 2.

Tabel 2. Rändepeatujate arvukus Paljassaare niidualal 2019. aasta kevadel

Eestikeelne liiginimetus	Ladinakeelne liiginimetus	Loendatud max	Maksimumarvukuse hinnang
Hallhani	Anser anser	2	2-5
Sinikael-part	Anas platyrhynchos	17	20-25
Punapea-vart	Aythya ferina	2	2-4
Piilpart	Anas crecca	1	1-10
Liivatüll	Charadrius hiaticula	3	3-5
Tikutaja	Gallinago gallinago	12	15-20
Mudatilder	Tringa glareola	20	20-30
Tutkas	Philomachus pugnax	1	1-5
Naerukajakas	Larus ridibundus	6	7-15
Sooräts	Asio flammeus	1	1-2
Hallrästas	Turdus pilaris	4	4-10
Linavästrik	Motacilla alba	20	20-40
Hänilane	Motacilla flava	40	50-150
Sookiur	Anthus pratensis	75	75-100
Randkiur	Anthus petrosus	1	1
Hallvares	Corvus cornix	20	20-30
Rootsiitsitaja	Emberiza schoeniclus	5	6-10

Kokkuvõte ja soovitused ala edasiseks hoolduseks

Rannaniidu taastamine on andnud esmase linnukaitselise efekti, mis peegeldub kiivitajate (3 paari) ja tikutaja (1 paar), aga niiduvärvuliste (põldlõoke, hänilane) pesitsemise asumises kunagisele roostikualale. Samuti viitab pilliroo edukale tõrjele asjaolu, et ainsa roostikuvärvulisena oli vaatlusalal veel esindatud kõrkja-roolind 2 haudepaariga. Järjepidevate hooldustööde tulemusena on vaatlusalal kahtlemata potentsiaali muutuda linnukaitseliselt veelgi väärtuslikumaks pesitsuskohaks ja rändeaegseks toitumisalaks.

Linnukaitse seisukohalt on rannaniidu servaladel veel rohkelt puid, mis tuleks rannaniidu taastamistööde käigus kindlasti eemaldada. Puude ja põõsaste olemasolu peegeldus väga ilmekalt ka haudelinnustiku koosseisus – puistuvärvulised moodustasid koguni enam kui kolmandiku pesitsejate koguarvust. Ühelt poolt tekitavad rannaniitu ääristavad puud servaeffekti, kus kahlajad ei taha pesitsema asuda. Teiseks suurendab puude olemasolu röövluse ohtu, sest need puud on head istumiskohad varestele, kes pesi rüüstavad. Sealjuures avatud niit soodustaks kiivitajate arvukuse tõusu ja punajalg-tildrite pesitsema asumist niidule. Tugev kahlajate asurkond suudaks end ka vareste pesariüüste eest paremini kaitsta, mistõttu suureneks ka teiste linnuliikide pesitsusedukus. Puid kasvab eriti tihedalt ala idaküljel.

Teiseks tuleks rannaniidul olevad veesilmad servadest pilliroost täielikult puhastada, mis loob kahlajatele paremad toitumistingimused ning soodustaks nende suuremat arvukust niirändepeatusperioodil kui ka pesitsusajal.

Töid võiks ette võtta juba 2019/2020. aasta talvel, sest 2020. aastal on Eesti Orntioloogiaühingul Paljassaare HA-l planeeritud kogu hoiuala hõlmav linnustiku inventuur, mis annaks võimaluse ka antud töö esmast mõju ja tulemuslikkust koheselt hinnata. Kindlasti tuleb jätkata ka suvise karjatamisega, mis on linnukaitsele parem ja tulemuslikum kui niitmine.

Joonis 1. Paljassaare niiduala täiendavate hooldustööde vajadus. Punase joonega on ümbritsetud ala, kust tuleks täiendavalt puid ja põõsaid eemaldada.